

DATA CIRKEL VÅREN 2015

För unga och erfarna dataintresserade!

Ledare: Birger Höglund och Sten Halvarsson

E-post

2 huvud alternativ E-post program på den egna datorn eller Webbaserad E-post.

E-post program på den egna datorn:

T.ex. Microsoft Outlook Express, Live Mail och E-post, Mac Mail, Mozilla Thunderbird.

E-post lagras då på den egna datorn.

Webbaserad E-post.

T.ex. Gmail, Yahoo, Hotmail, Outlook.

E-post lagras då på extern server dit man går via en webbläsare.

Eget domännamn

Behöver då inte byta E-post adress vid byte av operatör.

E-post protokoll

POP (Post Office Protocol) första som kom nu på väg ut

IMAP (Internet Message Access Protocol) ersätter POP med fler funktioner

EAS (Exchange ActiveSync) Microsofts egen variant av IMAP

E-post huvud

All data som följer med E-post utöver den text man skrivit

Exempel: Live Mail / markera ett meddelande / Högerklicka / Egenskaper / Information

Exempel Windows 8

Appen 'E-post' med IMAP och EAS

Går att ansluta till flera e-post konton

T.ex. komma åt Gmail som då lagras på den egna datorn

Ändra eller nytt konto: Pekare till nedre högra hörnet/Inställningar/Konton

Appen 'Live Mail' med POP3

Gå igenom alla parametrar i Egenskaper

och förklara vad de betyder och hur de bör sättas

Kan man lagra undan E-post och Kontakter som dokument ?

Alltså i ett format som går att läsa och skriva ut utan hjälp av ett e-post program.

SPAM vad göra

Mycket svårt om inte omöjligt att helt förhindra.

E-post operatören gör sitt för att stoppa/varna

Man kan själv blockera avsändaren.

Exempel: Live Mail / markera / Högerklicka / Skräppost / Lägg till .. domän .. blockerade

Man kan använda en tillfälligt e-postadress till företag där risken är stor att

e-postadressen sprids vidare. Det gäller även sociala media som Facebook.

Hur undvika faror

Öppna inte e-post automatiskt (Windows Live Mail / Vy / Läsfönster / Av)

Öppna inte om e-post verkar misstänkt. Även om avsändaren är en nära vän.

E-post tillåter nämligen att vara vem man vill som avsändare.

Öppna inte bilagor, klicka inte på länkar, svara inte utan radera direkt.

Windows Live Mail

Konton / Egenskaper / Allmänt

Namn Server: Telia kan skriva vad som helst
Användarinformation
Namn: Anders Andersson kan skriva vad som helst
Organisation: kan skriva vad som helst
E-postadress: anders.andersson@telia.com kan vara vilken e-postadress som helst
Svarsadress: kan vara vilken e-postadress som helst
X Ta med det här kontot

Konton / Egenskaper / Servrar

Server för inkommande POP3
Inkommande mailin.telia.com
Utgående mailout.telia.com
E-postanvändarnamn: u12345678
Lösenord: zxcv1234
X Kom ihåg
X Logga in med klartextautentisering
- Logga in med säker lösenordsautentisering
- Logga in med autentiserat POP (APOP)
X Servern kräver autentisering
Inställningar / X Samma inställningar

Konton/Egenskaper/Säkerhet

Algoritm: 3DES

Konton/Egenskaper/Avancerat

Utgående e-post (SMTP): 25
- Den här servern kräver en säker anslutning (SSL)
Inkommande e-post (POP3):995
X Den här servern kräver en säker anslutning (SSL)

X Lämna ett exemplar på servern
- Ta bort från server efter X dagar
X Ta bort borttagna från servern

Bra webbsidor

www.translate.google.com = Språk översättning även med ljud, du kan lyssna på översättningen
www.readly.se, www.ztory.se =Läsa tidningar via internet

www.seniornyk.blogspot.se, www.surftips.blogspot.se =Seniornet Nyköping

www.ted.com =TED 'Technology, Entertainment, Design' Ideas worth Spreading

Nya produkter

Google chromecast = Digital media player från Google

Liten (storlek USB minne) som ansluts till TVns HDMI ingång

Som kan förmedla TV via WiFi från internet

Styrs från app i Mobiltelefon eller dator med Google Chrome webbläsare.

Google Glass = glasögon med kamera, skärm och internet uppkoppling

WiFi dongel = Liten (storlek USB minne) som ansluts till PCns USB ingång

För att öka hastigheten mellan PCn och ac-routern om PC saknar ac WiFi men har USB3.

Lösenordsnyckel = Liten (storlek USB minne) som ansluts till PCns USB ingång

En ny 'säker' metod för inloggning. HW är som en nyckel = unik tillsammans med ett lösenord. Då behövs bara ett lösenord för alla inloggnings.

Antispionprogram specialiserat på att hitta spionprogram som använder gps, kameran och mikrofonen på smartmobil och dator.

www.resistsurveillance.org Detekt

Ord och förkortningar

DLNA 'Digital Living Network Alliance' organisation grundad 2003 av Sony

för att definiera regler för hur koppla ihop digitala media mellan multimedia apparater.

UPnP 'Universal Plug and Play' är ett resultat

Poddradio är en metod att lyssna och prenumerera på radio via internet.

Tagga = göra sökbart

IoT 'Internet of Things' Allt uppkopplat mot nätet

Nedan finns 6 bilder från Power Point presentation:

E-POST ALTERNATIV

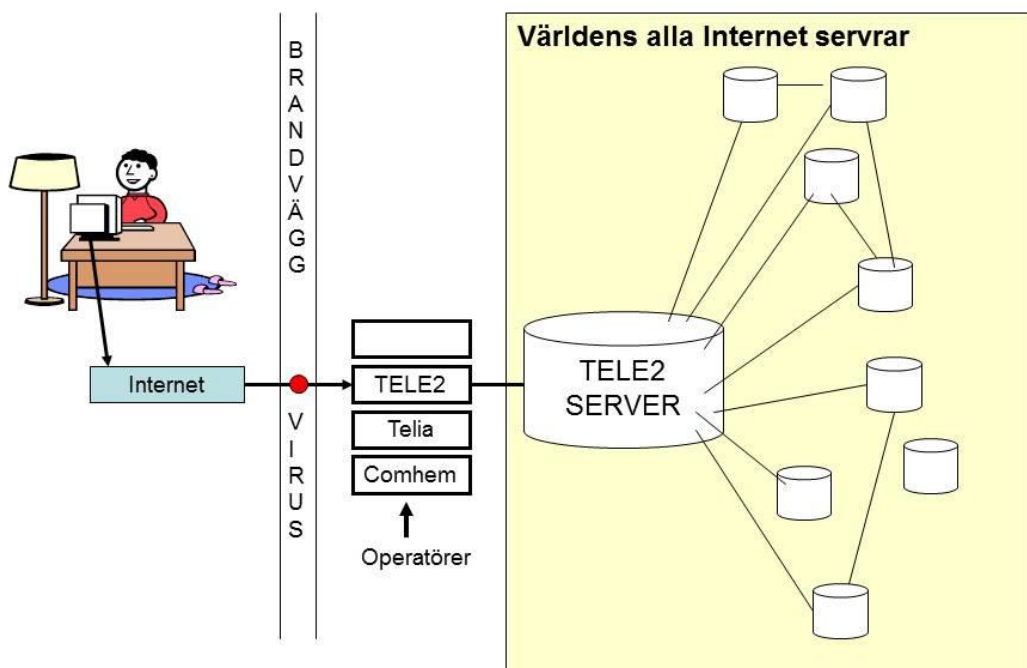
- Internet miljö
- E-post via program på egna datorn
- Webbaserad E-post (Internet lösning)
- Vad är en E-postadress
- Vad är en IP-adress

2015-02-27

Datakurs: Hjärt- Lungföreningen i
Botkyrka - Salem

1

Internet:

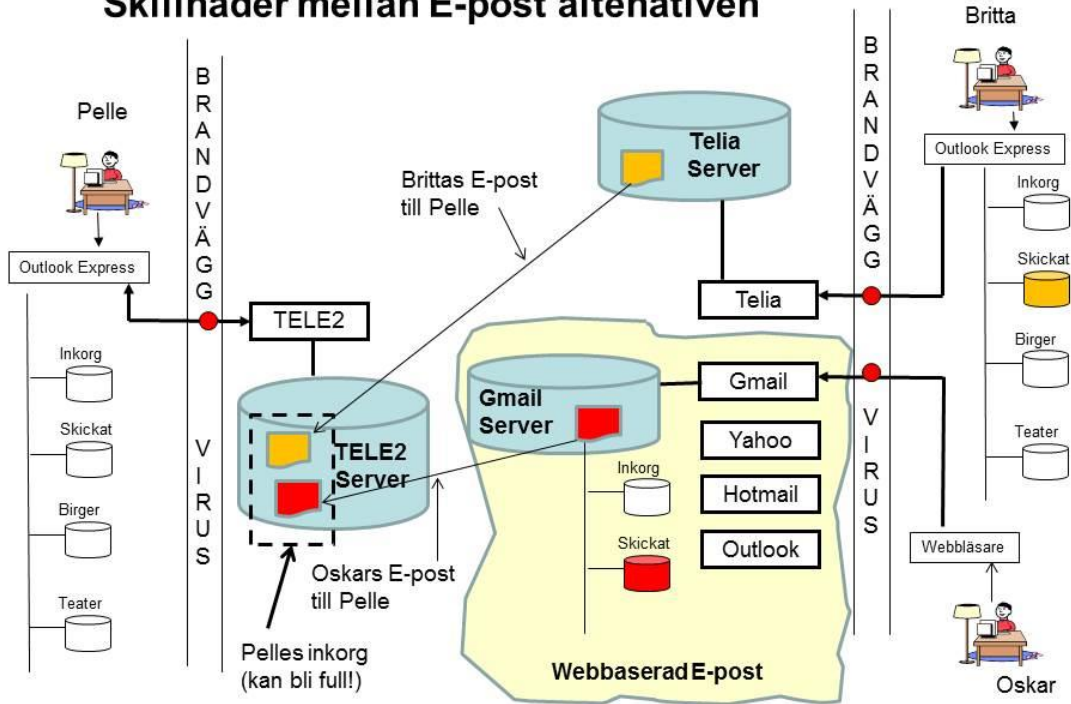

2015-02-27

Datakurs: Hjärt- Lungföreningen i
Botkyrka - Salem

2

Skillnader mellan E-post alternativen

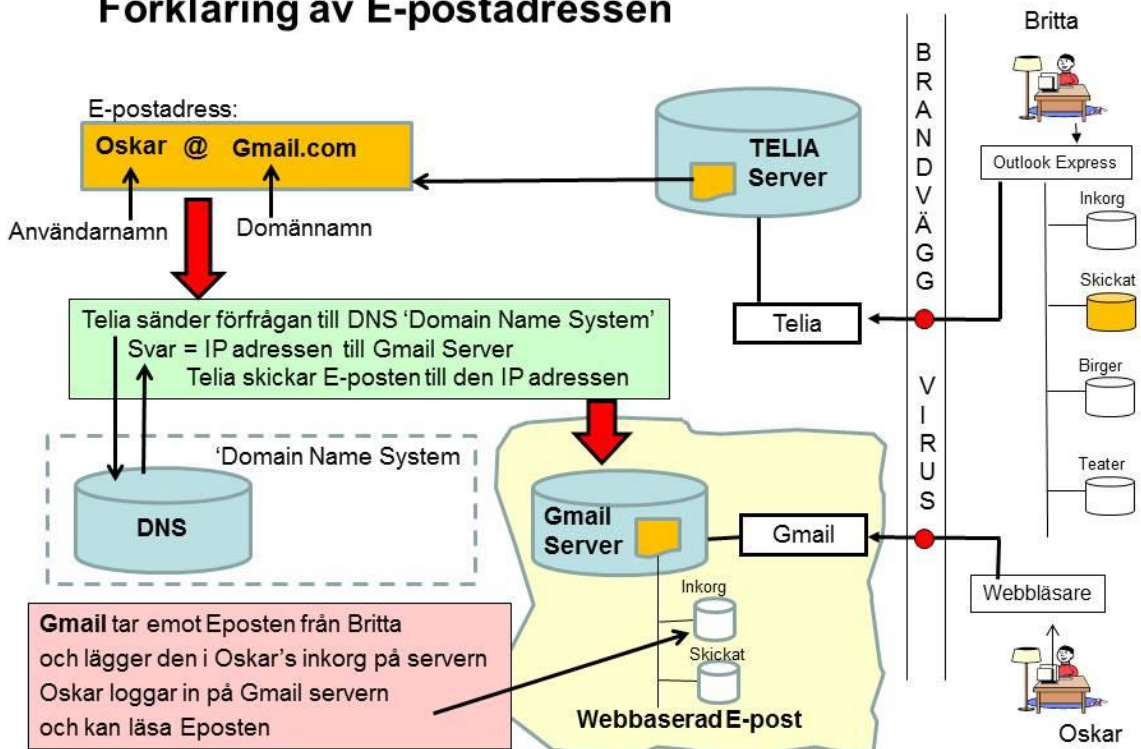

2015-02-27

Datakurs: Hjärt- Lungföreningen i Botkyrka - Salem

3

Förklaring av E-postadressen

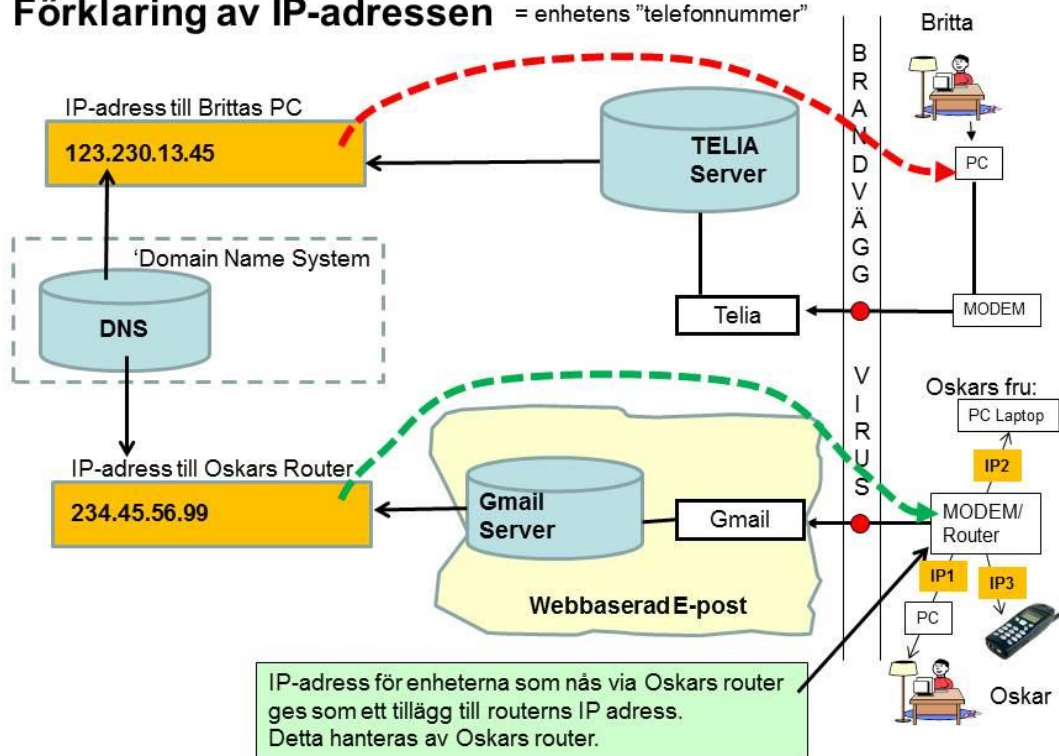

2015-02-27

Datakurs: Hjärt- Lungföreningen i Botkyrka - Salem

4

Förklaring av IP-adressen = enhetens "telefonnummer"

2015-02-27

Datakurs: Hjärt- Lungföreningen i Botkyrka - Salem

5

IP-adress information

IP adress version 4

IP4 består av 4 decimala tal 0-255. Varje tal kan vara max 255.

Kommer sig av att man använder 4 grupper med 8 bitar (0 och 1)

4 bitar ger 16 kombinationer som anges som 0,1,.....9,A,B,C,D,E,F

8 bitar ger $16 \cdot 16 = 256$ kombinationer

Exempel IP adresser

123.45.67.89 med decimal angivelse vilket normalt används för IP4

men kan även skrivas

7B.2D.43.59 i hex kod

eller

01111011.00101101.01000011.01011001 i binär kod

IP adress version 6

IP6 har utökats till 8 grupper med 16 bitar i varje grupp totalt 128 bitar

Här har man som standard valt att använda hex kod och inte decimalt som i IP4

kan då se ut så här

1234:5678:90AB:CDEF:1234:5678:90AB:CDEF

2015-02-27

Datakurs: Hjärt- Lungföreningen i
Botkyrka - Salem

6

Kursdag 4 mars 2015

Bra webbsidor vid köp

För prisjämförelser

www.Prisjakt.nu

www.Pricerunner.se

www.Prisvis.se

Vid köp allmänt

www.konsumenternas.se Opartisk vägledning

www.radron.se Oberoende tester

www.fi.se Finans Inspektionen Varningslista

Vid köp av mobil/abonnemang även

www.pts.se Post och Tele Styrelsen

www.telekomradgivarna.se

Hemsida

www.top10bestwebsitebuilders.com

www.cloud.google.com

www.wordpress.com

www.joomla.com

Dataminne uppbyggnad

Minsta del är 'bit' som kan ha 2 tillstånd 0 och 1

om man tar 4 bits ger det 16 kombinationer

som kan anges i hexkod 0,1,2,...,9,A,B,C,D,E,F

För att lagra bokstäver behövs minst 60 kombinationer

Med 8 bits 'byte' får man 256 kombinationer

ASCII American Standard Code for Information Interchange

används för att ange bokstäver, siffror och tecken

Bokstaven A=41 hex=01000001 binärt, B=42=01000010, o.s.v.

På nästa sida finns några exempel på former som kan användas i EXCEL.

Exempellistan är sorterad på kolumnen (E = Typ).

Exempel nr 1:

- **Adderar ihop kolumn (C = Belopp) till kolumn (D =Summa) så länge det är samma Typ.**

Exempel nr 2:

- **Sätter ordet "SANT" i kolumn (F = Koll) på den sista summa totalen i kolumn (D = Summa) där man byter till ny Typ**
- **Sätter ordet "FALSKT" när det är samma Typ**
-

- =OM(E2=E1;D1+C2;C2)

Cell

EXCEL-PROV1 - Microsoft Excel icke-kommersiellt bruk

	A	B	C	D	E	F	G
1	Datum	Företag	Belopp	Summa	Typ	Koll	
2	2014-04-15	-ÅRSAVGIFT	-250	-250	Bank	SANT	
3	2014-06-02	-\$HLENS STOCKHOLM	-1049	-1049	BH-köp	FALSKT	
4	2014-03-11	-DORMY GOLF FASHION A KUNGENS KURVA	-499	-1548	BH-köp	FALSKT	
5	2014-05-12	-MQ STOCKHOLM GALLERIAN STOCKHOLM	-600	-2148	BH-köp	SANT	
6	2014-01-28	TELE2 OCH COMV	-140	-140	BH-Mobil	FALSKT	
7	2014-02-28	TELE2 OCH COMV	-132	-272	BH-Mobil	FALSKT	
8	2014-03-28	TELE2 OCH COMV	-140	-412	BH-Mobil	FALSKT	
9	2014-04-28	TELE2 OCH COMV	-136	-548	BH-Mobil	FALSKT	

=OM(E2=E3;FALSKT;SANT)

Cell

Dokument1 - Microsoft Word icke-kommersiellt bruk

EXCEL-PROV1 - Microsoft Excel icke-kommersiellt bruk

	A	B	C	D	E	F	G
1	Datum	Företag	Belopp	Summa	Typ	Koll	
2	2014-04-15	-ÅRSAVGIFT	-250	-250	Bank	SANT	
3	2014-06-02	-\$HLENS STOCKHOLM	-1049	-1049	BH-köp	FALSKT	
4	2014-03-11	-DORMY GOLF FASHION A KUNGENS KURVA	-499	-1548	BH-köp	FALSKT	
5	2014-05-12	-MQ STOCKHOLM GALLERIAN STOCKHOLM	-600	-2148	BH-köp	SANT	
6	2014-01-28	TELE2 OCH COMV	-140	-140	BH-Mobil	FALSKT	
7	2014-02-28	TELE2 OCH COMV	-132	-272	BH-Mobil	FALSKT	
8	2014-03-28	TELE2 OCH COMV	-140	-412	BH-Mobil	FALSKT	
9	2014-04-28	TELE2 OCH COMV	-136	-548	BH-Mobil	FALSKT	

Från EXCEL:

<u>Datum</u>	Företag	Belopp	Summa	Typ	Koll
2014-04-15	-ÅRSAVGIFT	-250	-250	Bank	SANT
2014-06-02	-\$HLENS STOCKHOLM	-1049	-1049	BH-köp	FALSKT
2014-03-11	-DORMY GOLF FASHION A KUNGENS KURVA	-499	-1548	BH-köp	FALSKT
2014-05-12	-MQ STOCKHOLM GALLERIAN STOCKHOLM	-600	-2148	BH-köp	SANT
2014-01-28	TELE2 OCH COMV	-140	-140	BH-Mobil	FALSKT
2014-02-28	TELE2 OCH COMV	-132	-272	BH-Mobil	FALSKT
2014-03-28	TELE2 OCH COMV	-140	-412	BH-Mobil	FALSKT
2014-04-28	TELE2 OCH COMV	-136	-548	BH-Mobil	FALSKT
2014-05-28	TELE2 OCH COMV	-143	-691	BH-Mobil	FALSKT
2014-06-27	TELE2 OCH COMV	-128	-819	BH-Mobil	FALSKT
2014-07-28	TELE2 OCH COMV	-117	-936	BH-Mobil	FALSKT
2014-08-27	TELE2 OCH COMV	-121	-1057	BH-Mobil	FALSKT
2014-09-29	TELE2 OCH COMV	-116	-1173	BH-Mobil	FALSKT
2014-10-27	TELE2 OCH COMV	-130	-1303	BH-Mobil	FALSKT
2014-11-27	TELE2 OCH COMV	-158	-1461	BH-Mobil	FALSKT
2014-12-29	TELE2 OCH COMV	-119	-1580	BH-Mobil	SANT
2014-10-21	-LG BIL & MOTOR NORSBORG	-870	-870	Bilen	FALSKT
2014-11-16	-MOBILPARK BJORNRINGEN UPPSALA	-50	-920	Bilen	FALSKT
2014-06-20	-OKQ8 STHLM NACKA	-626	-1546	Bilen	FALSKT

Pensionsberäkningsinformation

Allmän pension + Tjänstepension + Privat sparande

Allmän pension = Inkomstpension + Premiépension + Tilläggspension
Tjänstepension = Avtalspension från Arbetsgivaren
Privat sparande = Privat pensions-sparande

Inkomstpension

= Pensionsbehållning / delningstal * följsamhetsindex kr per år

Pensionsbehållning = 16% av pensionsgrundande inkomst * (20-X)/20

Räknas ut vid fyllda 65år.

Förvaltas inte. Inbetalda pengar går direkt ut till de som ska ha pension.

X=tjugondelar =0 född efter 1953, 1 född 1953, 16 född 1938, 20 född 1937 och tidigare

Delningstal = av staten uppskattad medellivslängd = uppskattad utbetalningstid

Följsamhetsindex =bestäms år för år beroende på statens ekonomi

Exempel:

Behållning 1 000 000kr, delningstal 16,11 man 65år vid start av uttag

1000000/16,11=62 073kr per år =5 172kr per månad

Premiépension

= Pensionsbehållning / delningstal

Pensionsbehållning = 2,5% av pensionsgrundande inkomst * (20-X)/20

Får själv placera pengarna via PPM. Default Sjunde AP-fonden

Exempel:

Behållning 50000kr, delningstal 16,11 man 65år vid start av uttag

50000/16,11=3 103kr per år =258kr per månad

ATP Allmän Tilläggs Pension

$((60\% * P * M) + (78,5\% * P)) * I/30 * X/20 * B$

P= Prisasbelopp år 2015 = 44 500kr

M=Medelpoäng av Pensionspoäng från de 15 bästa åren = max 6,5

Pensionspoäng = (pensionsgrundande inkomst - P) / P

78,5% ändras till 96% för ogift

I=Intjänade år = max 30

X=tjugondelar =0 född efter 1953, 1 född 1953, 16 född 1938, 20 född 1937 och tidigare

B=Balanstal som bestäms år för år

Exempel:

M=6,5, I=30, född 1944=10/20, B=0,9454?

Tilläggspension = $((60\% * 44500 * 6,5) + (78,5\% * 44500)) * 30/30 * 10/20 * 0,9454$

$= (173550 + 34932) / 2 * 0,9454 = 98 549$ kr per år = 8 212kr per månad

I det orange kuvertet står belopp som betalas ut men inte hur det har beräknats

www.pensionsmyndigheten.se ger formlerna

Men följande parametrar saknas för att man själv ska kunna räkna ut

Pensionsbehållning, Delningstal, Medelpoäng och Balanstal

www.minpension.se, www.pensiono.se

Hur räknar du ut din pension och hur myndigheterna gör detta finns här:

<https://secure.pensionsmyndigheten.se/SaTjanarDuInTillInkomstpension.html>

Kursdag 15 april 2015

Tjänstepension

Kontrollera Efterlevnadsskydd. Behövs det ?

Trådlösa anslutningar

Bluetooth ca 10m ersätter (RS232) kabel till kringutrustning i ett rum

WiFi ca 100m ersätter ethernet (data) kabel inom en bostad eller allmän lokal

Nätverk ca 1000m ersätter koppartråd/koax/fiber kabel till telefoni/data operatör

Mobilkoder

IMEI kod sätts av mobiltillverkaren och anger Fabrikat + Typ + Serienummer

IMSI kod sätts av operatören (SIM kortet) anger Land + Operatör + Mobilnummer

Nya USB-minnen

USB3.1 har dubblat hastigheten av USB3 från 5Gbit/s till 10Gbit/s (gbps)

USB3.1 kommer också att börja använda nya kontakter Type-C

Tips från PC för alla

PC för Alla nr 3 sid 46

E-boksläsare. Bäst i test Letto Frontlight från 1000kr

PC för Alla nr 3 sid 52

Yrken som kommer att ersättas med datorer/robotar

PC för Alla nr 3 sid 66

www.sketchup.com Skapa 3D modeller.

PC för Alla nr 3 sid 68

Samla epost från flera konton i Windows Live Mail

PC för Alla nr 3 sid 74

Google Översätt med mobilens kamera

Fotografera text. Markera den text som ska översättas så översätts det till svenska.

Kan även läsa in texten med rösten eller skriva in som vanligt.

Dessutom genomgång av **FACEBOOK**.

Dokumentation finns sedan tidigare i vår kursdokumentation från Hösten 2013.

Kursdag 29 april 2015

PCförALLA nr 4 2015 sid 32, Små Surfplattor med Windows 8.1
ASUS VIVOTAB NOTE 8, Bäst i test, Billig 1800kr

PCförALLA nr 4 2015 sid 42, Bläckstråleskrivare, Bra val

Canon Pixma MX525	840kr	
Canon Pixma MX535	780kr	långsam
Epson Ecotank L355	3100kr	billig utskrift
Epson Expression Photo XP950	2300kr	snabb klarar A3
Epson XP-610	1100kr	
HP Officejet 7610	2200kr	tung klarar A3

PCförALLA nr 4 2015 sid 54, Översättningsappar
Google Översätt www.translate.google.com Bäst i test, Gratis
Bing Translator www.bing.com/translator Bra val till Windows, Gratis
Itranslate Voice www.itranslatevoice.com Bra val till Android/IOS, 20kr, Simultantolkar

Seniornet Salem Tematräff Polisen Stöld av Kort+kod
Se upp extra vid uttag i storköps affärer
Låt dig inte distraheras när du tar ut pengar eller betalar.
Var misstänksam när någon tar kontakt (t.ex. frågar om vägen)
Använd kort med så lite pengar på som möjligt.
Ha aldrig kod tillsammans med kortet
Lägg in bankens spårnummer på mobilen
Anmäl även försök till 112 eller 11414
Se Facebook 'Polisen Bedrägeri'

Kursdag 13 maj 2015

Dataminne uppbyggnad (fortsättning från 4 mars)

Minsta del är 'bit' som kan ha 2 tillstånd 0 och 1
om man tar 4 bits ger det 16 kombinationer
som kan anges i hexkod 0,1,2,...,9,A,B,C,D,E,F
För att lagra bokstäver behövs minst 60 kombinationer
Med 8 bits 'byte' får man 256 kombinationer
ASCII American Standard Code for Information Interchange
används för att ange bokstäver, siffror och tecken
Bokstaven A=41 hex=01000001 binärt, B=42=01000010, o.s.v.
T.ex. ett USB minne på 8GB kan lagra 8.000.000.000 tecken.
Det här är den metod man använder för text i dokument

För stora tal och beräkningar är det inte praktiskt med ASCII
T.ex. talet 50 000 med ASCII tecken kräver 5 byte
samma tal binärt kräver bara 2 byte = 16bits ger 65 536 kombinationer
2 byte kallas i programmering för 'word', 4 byte kallas för 'long word'
4 byte ger 4 294 967 296 kombinationer vilket räcker långt
För att kunna ange godtyckligt tal används 'flyttal'
Då låter man några bitar ange var kommat ska vara
kan då avrundat ange hur stora tal som helst och hur små tal som helst.

Rapport från datacirkeln 2015-05-25 (infört i Livsgnistan nr1)

Här nedan finns lite tips om sidor med bra information som Du kan nå via Internet. Du når också alla länkar via en PDF-fil på vår hemsida, kolla under *Dokument* och sedan efter *Rapport från datacirkel*.

Internet Information:

www.iis.se/lar-dig-mer = Bra info om internet

www.kjell.com/fragga-kjell/hur-funkar-det = Bra info om vardagsteknik

www.pts.se = Info från Post och Tele Styrelsen

[Https://browsercheck.qualys.com](https://browsercheck.qualys.com) = Säkerhetsrisker i webbläsaren

www.integritetskollen.se = Hur mycket information lägger datorn ut

www.bredbandskollen.se = Mäta hastighet på bredbandet

Om Mobilen:

www.imei.info = Bra info om den egna mobiltelefonen, **IMEI koden** sätts av mobiltillverkaren. Den anger: *Fabrikat + Typ + Serienummer*

IMEI koden erhålls genom att du skriver: ***#06#** på din telefon.

IMEI kod bör antecknas och sparas att uppges i händelse av stöld.

Om priser och tester:

www.Prisjakt.nu = Prisjämförelser

www.Pricerunner.se = Prisjämförelser

www.konsumenternas.se = Opartisk vägledning

www.radron.se = Oberoende tester

www.telekomradgivarna.se = Abonnemang för TV, telefoni, bredband

www.fi.se = Varningslista för oseriösa företag

Diverse:

www.translate.google.com = Översätter, du kan även höra hur det låter.

www.sketchup.com = Skapa 3D modeller.

Samt på Facebook = gå in på **'Polisen Bedrägeri'**

Hoppas det hjälper er framåt i datadjungeln!

Sten och Birger